

**SELVITYS ERI
VÄHEMMISTÖRYHMIEN
KOKEMASTA VIHAPUHEESTA
JA HÄIRINNÄSTÄ**

KESKEISET TULOKSET 3.3.2016

SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Selvityksen tavoitteet

1. Tehdä näkyväksi vihapuheen ja häirinnän ilmenemistä yhteiskunnassa (myös vihapuhe, joka ei täytä rangaistussäännöksen tunnusmerkistöä)
2. Analysoida vihapuheen ja häirinnän vaikutuksia vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden turvallisuuden tunteeseen
3. Antaa suosituksia vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi

Selvityksen perusteella ei tehdä yleistyksiä vihapuheen ja häirinnän yleisyydestä.

Selvityksen toteuttajat

- Owal Group Oy (Olli Oosi, Nita Korhonen, Laura Jauhola)
- Funderatas (Hannu-Pekka Huttunen)

Selvitys toteutettiin kesä-joulukuussa 2015. Selvityksen tekoa ohjasi syrjinnän seurantaryhmä.

— SELVITYKSEN AINEISTO

Kohderyhmät olivat:

- Vammaiset
 - Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt
 - Romanit
 - Saamelaiset
 - Uskonnolliset vähemmistöryhmät
 - Vieraskieliset, ulkomaan kansalaiset ja maahanmuuttajataustaiset
-
- Selvitys pohjautuu avoimeen sähköiseen kyselyyn sekä kohderyhmien ja asiantuntijoiden haastatteluihin.
 - Sähköiseen kyselyyn vastasi 1475 kohderyhmään kuuluvaa
 - Kohderyhmähaastatteluja toteutettiin 43
 - Asiantuntijahaastatteluita toteutettiin 13

VIHAPUHE JA HÄIRINTÄ

Vihapuheella tarkoitetaan julkisuudessa (tiedotusvälineissä, verkossa, julkisissa tiloissa ja julkisissa tapahtumissa) esitettyä ilmaisua tai puhetta, jolla levitetään, yllytetään, ylläpidetään tai oikeutetaan vihaa ja jonka em. vähemmistöryhmiin kuuluvat kokevat sen uhkaavana ja loukkaavana.

Häirintä on yhdenvertaisuuslain mukaisesti yksi syrjinnän muoto, ja sillä tarkoitetaan ihmisarvoa loukkaavaa käytöstä. Häirintä pitää käsitteenä sisällään loukkaavat puheet, mutta niiden lisäksi myös esimerkiksi loukkaavat sähköpostiviestit ja eleet.

VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN ILMENEMINEN

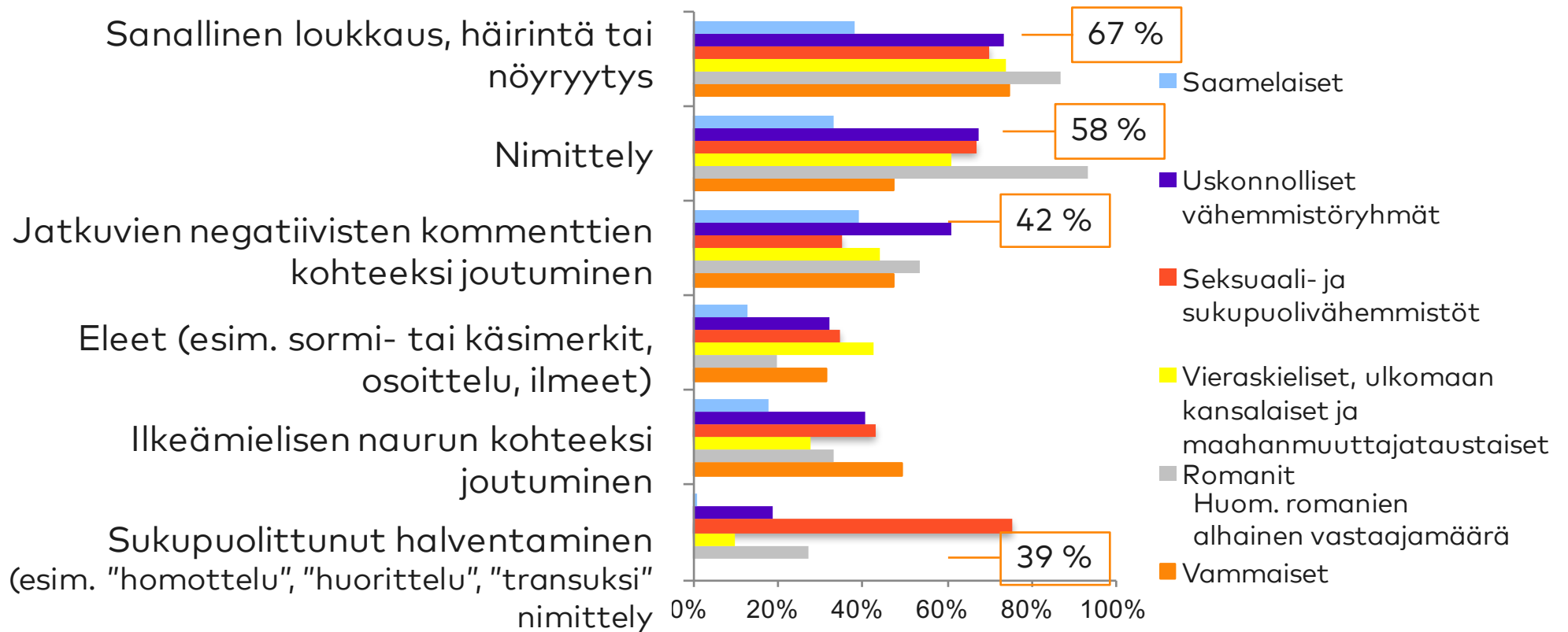
- Tulokset vastaajista, jotka ovat kokeneet vihapuhetta ja/tai häirintää viimeisen 12 kk aikana (N 786, n. 53 % kaikista vastaajista).

- **Yleisimmin 2–5 kertaa/12 k**

- **Kohderyhmästä riippuen, 20-30 % useammin kuin 1 krt/kk.**

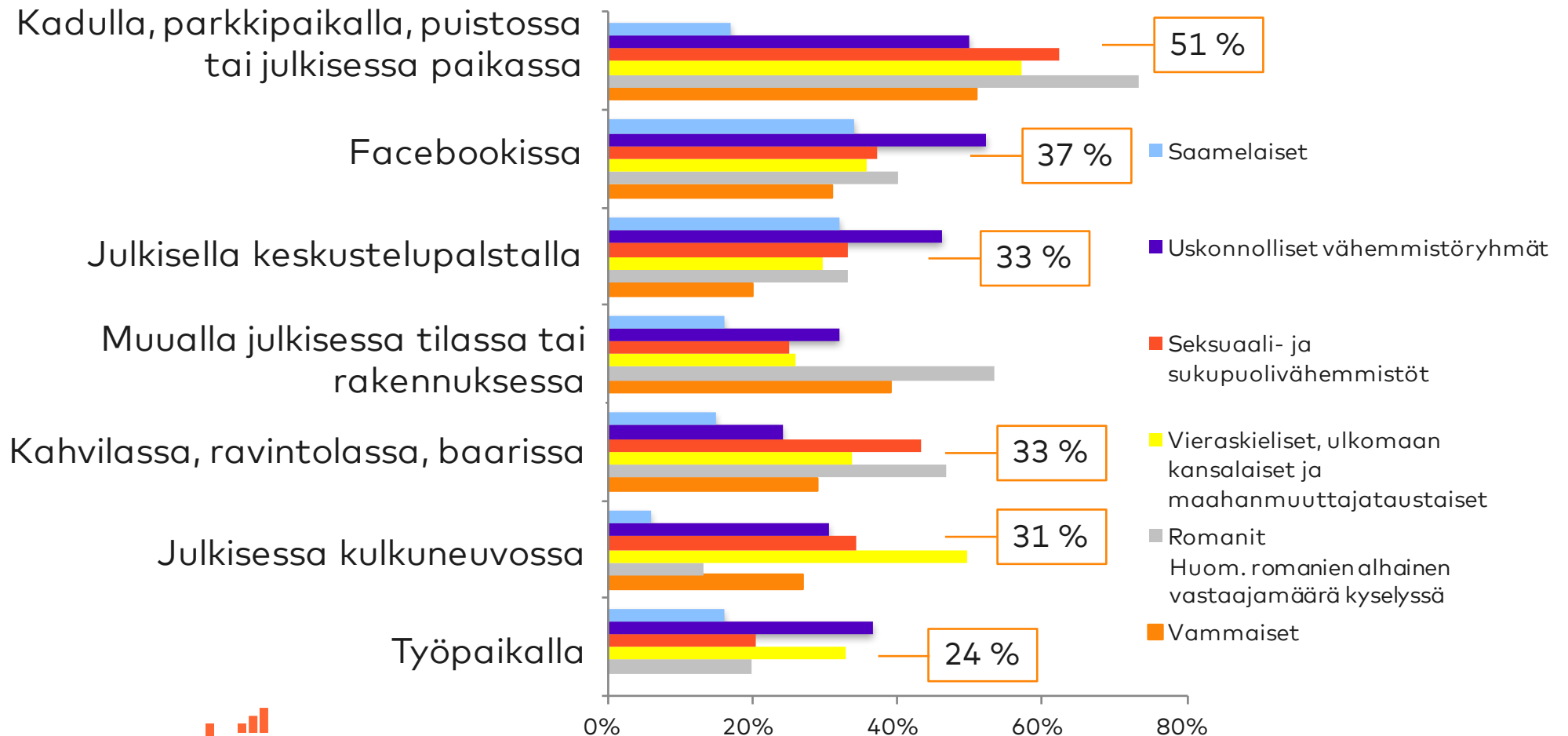
VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN ILMENEMINEN

Minkä tyyppistä häirintää tai vihapuhetta olet kohdannut? Yleisimmät:

VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN ILMENEMINEN

Missä olet joutunut vihapuheen tai häirinnän kohteeksi? Yleisimmät:

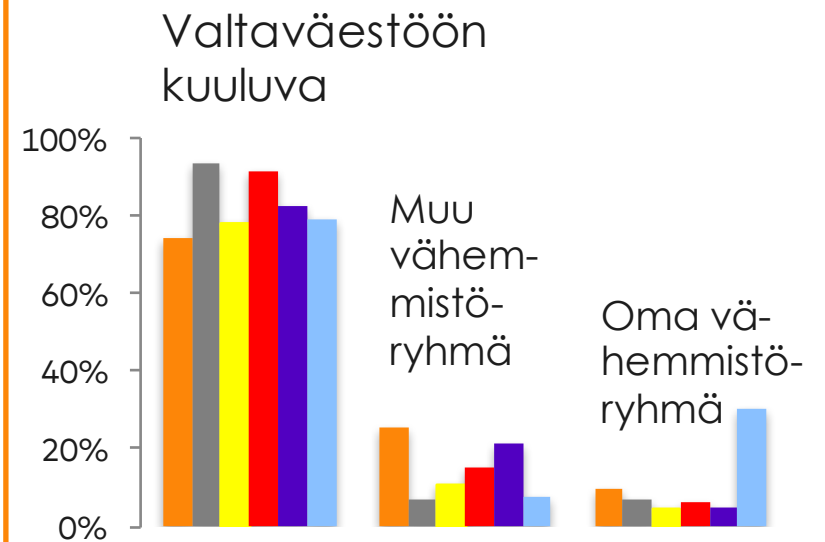

VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN ILMENEMINEN

Yleisimmin ko. vähemmistöryhmällä

Tekijän kuuluminen valtaväestöön ja vähemmistöryhmiin

Kohderyhmittäin 1/2

Vammaiset

Nimittely ja kiusaaminen.
Palvelujärjestelmän taholta koettu syrjintä.

"Teinit porukassa osoittelevat ja supisevat ja naureskelevat, erityisesti poikaporukat."

Romanit

Nimittelyä, huutelua ja eri palvelutilanteissa tapahtuvaa syrjintää.

"Kadulla huutelua ja elehtimistä. Solvataan sossupummiksi, vaikka käyn töissä. Meinataan tulla päälle esim. iltaisin kävelylenkillä."

Maahanmuuttajataustaiset

Nimittely, huutelua ja fyysiset eleet ja teot (esim. sylkeminen), tai niiden uhka.

"Humalassa oleva neljäkymmentä vuotta lähestyvä mies kutsui minua 'vitunkarvakädeksi' ja sanoi että minun pitäisi palata sinne mistä ikinä tulenkaan"

Kohderyhmittäin 2/2

Uskonnolliset vähemmistöryhmät

Voimakkaan negatiivinen ja yleistävä uutisointi, joka heijastuu arkeen. Fyysiset eleet ja teot, tai niiden uhka.

"Huutamista ja häirintää. Mies tulee huutamaan aivan viereen bussipysäkillä lastenraiskaajamuslimiksi ja rättipääksi."

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Sukupuolittunut halventaminen. Seksuaalinen häirintä erityisesti naisia kohtaan. Yleinen leimaava keskustelu.

"Ei ole turvallinen olo kun liikkuu ympäristössä. Tuntemattomilta voi tulla reagointia ilman provosointia. Sanomalehtien kommenttipalstoilla paljon loukkaavia kommentteja vaikka eivät sinänsä kohdistuisi suoraan minuun."

Saamelaiset

Usein poliittista ja liittyä oikeuksiin saamelaisidentiteetin tunnustamiseen.

"Olen hakenut [saamelaiskäräjillä äänioikeutetuksi] – minua on vähätelty ja haukuttu. Heidän mukaansa en kuulu saamelaisryhmään"

VIHAPUHEESTA JA HÄIRINNÄSTÄ ILMOITTAMINEN

Suurin osa vihapuheen tai häirinnän kohteeksi joutuneista ei ilmoittanut siitä millekään taholle (80 %), koska:

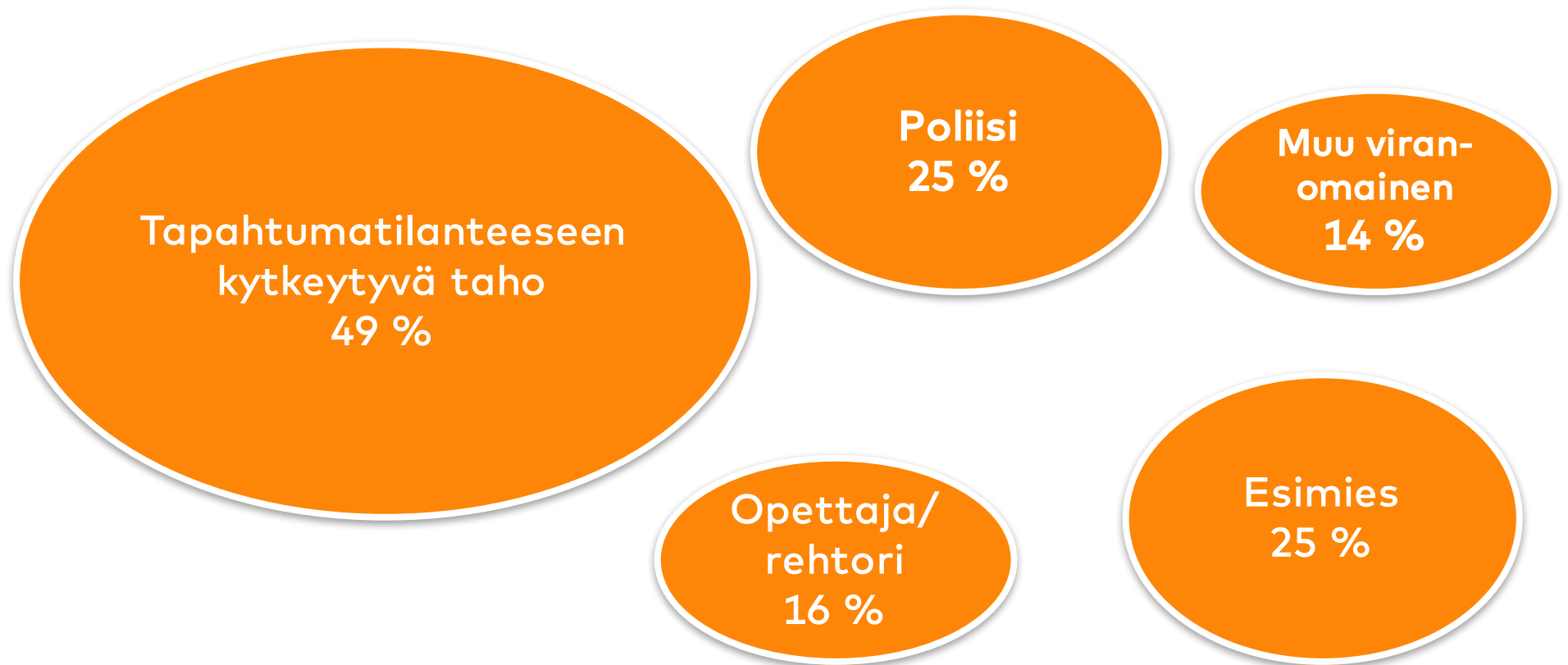

PERUSTELUJA ILMOITTAMATTA JÄTTÄMISELLE

- **SYLLISTÄ EI SAATAISI KIINNI:** "Kenelle tuntemattomista teineistä tai miehistä vessassa voisi ilmoittaa? Netissä olevan vihapuheen edessä tunnen olevani voimaton.."
- **TAPAUKSET EIVÄT OLE "RIITTÄVÄN" VAKAVIA, JOTTA NIILLE TEHTÄISIIN JOTAIN:** "..on ollut niin pieniä, ettei voisi viedä oikeuteen. Kerran yksi ohikulkija käveli vain ohitse ja vain sylkäisi.."
- **TAPAHTUMIA ON NIIN MONIA, ETTÄ ILMOITTAMINEN VEISI OMIA VOIMAVAROJA:** "Ei enää jaksaa välittää tai ottaa yhteyttä... Ei vaan jaksaa. Tämä on jokapäiväistä.."
- **EPÄTIETOISUUS ILMOITUSKANAVISTA:** "En edes tiennyt, että sellaisen voi tehdä"
- **KOKEMUS SIITÄ, ETTÄ ILMOITTAMINEN EI MUUTTAISI ASIAA:** "Se ei muuttaisi mitään."

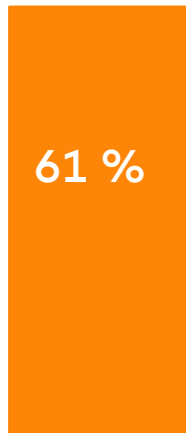
VIHAPUHEESTA JA HÄIRINNÄSTÄ ILMOITTAMINEN

Yleisimmät tahot, joille vihapuheesta tai häirinnästä oli ilmoitettu:

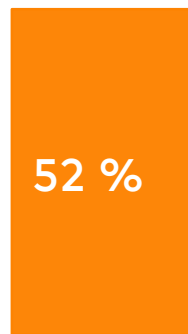
VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN VAIKUTUKSET

Yleinen
turvallisuuden
-tunne

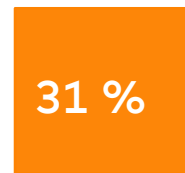
- Paikkojen välttäminen
- Oman identiteetin peittäely

Psyykinen
terveys

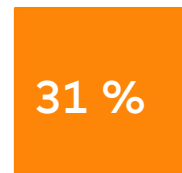
- Itsetunnon heikkeneminen
- Ulkopuolisuuden tunne
- Ahdistus, stressi, mielenterveysongelmat

Viranomais-
luottamus

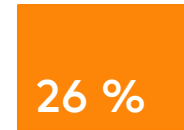
- Ilmoittaminen ei johda mihinkään
- Kokemus, että vihapuheeseen ja häirintään ei puututa

Työssäkäynti/
opiskelu

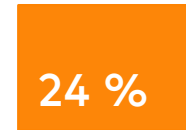
- Työyhteisön sisäiset ongelmat
- Asiakkaiden ennakkoluulot

Ystävyys-
suhteet

- Sosiaalisen kanssakäymisen väheneminen

Asuinpaikan
valinta

- Muuttaminen toiselle paikkakunnalle

VIHAPUHEEN JA HÄIRINNÄN VAIKUTUKSET

Aiemmin ulkoilin luonnossa ja lenkkeilin mielelläni, mutta nykyään oleilen mieluiten kotona. Olen järjestänyt kotiin korvaavia liikkumismahdollisuuksia.
(maahanmuuttajataustainen)

Minut on suljettu entisen ystäväpiirini ulkopuolelle. Totaalinen sosiaalinen hylkääminen vaikuttaa paljon ihan jo yleiseen turvallisuudentunteeseen.
(entinen uskonnollisen vähemmistöryhmän jäsen)

Jouduin muuttamaan pois [kaupungista x], alkoi olemaan liian ahdistavaa.
(vammainen)

Vaikka olenkin sosiaalinen ihminen, en uskalla hakea työpaikkoja tai harjoittelupaikkoja, asuntoja yksityisiltä, sen takia koska pelkään tulla torjutuksi. (romani)

Jatkuva pelko ja ahdistus siitä, mitä seuraavaksi saattaa tapahtua. Niin kauan kun en kerro olevani vähemmistöä, saan luultavasti olla rauhassa, mutta sehän on oman identiteetin kieltämistä tietyllä tavalla.. (seksuaali- ja sukupuolivähemmistö)

— JOHTOPÄÄTÖKSET

- Kokemukset vaihtelevat puheista ja eleistä henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan ja laajemmin syrjintäkokemuksiin.
- Kokemuksilla voi olla moninaisia vaikutuksia, mitä voi lisätä pelko toistumisesta ihmiseen liitetyn ominaisuuden tai näkemyksen vuoksi.
- Sananvapauteen liittyy vastuu, sanojen ja tekojen seuraukset tulee ymmärtää.
- Tilanteista ei saa vaieta, ne tulee tuoda esiin.
- Tuomittavuus rikosoikeudellisesti korkealla, eikä kaikkia asioita voida puida oikeudessa.
- Pelkkä ilmoituskyynnyksen madaltaminen ei riitä. Kansalaisten aktivoituminen asian suhteen ja rohkeus puuttua tilanteisiin keskeistä.

Kohde: päättäjät, julkinen sektori ja media

Organisaatioiden ja järjestösektorin panostus yhdenvertaisuuteen

Kansalaisten lisääntyvä tietoisuus ja panostus yhteisöllisyyteen koulutuspolun alusta alkaen

Kampanjat ihmisoikeuksista, häirinnästä ja vihapuheesta

Puolueiden selkeä ja yhtenäinen rasisminvastaisuus

Viharikosten parempi tunnistaminen ja verkkopoliisin paremmat resurssit

Media valheellisen tiedon siipien katkaisijana

Kansalaisten noussut aktiivisuus ja tietoisuus syrjintään liittyvissä asioissa sekä rohkeus puuttua syrjintään, häirintään ja vihapuheeseen.